

[Úloha reflexe ve společnosti, vztah vědy a vládnoucí vrstvy]

79/027 (791213-1)

Funkce reflexe (a myšlení) ve společnosti není a nemůže být podstatně jiná, než jaká je v individuálním životě jednotlivého člověka. Tak jako třeba víme, že kouření nebo alkohol škodí, a přece si je nedovedeme odříci, nebo tak jako víme, že když dnes neuděláme příslušnou část své práce, budeme muset zítra pracovat do noci a přes noc, a přece jdeme na večírek s přáteli apod., tak také ve společnosti nestačí, že si odborníci vyjasní situaci a její potřeby, ale musejí ostatní společnost o správnosti svého rozpoznání přesvědčovat. Na první pohled je jednodušší, když bude nutno přesvědčovat pouze vedoucí a řídicí složky, protože není vůbec snadné se s takovými věcmi obracet ke všem lidem. Ale problém je jinde. Dojde-li k úzké spolupráci mezi odborníky a vládnoucí elitou, jsou na jedné straně odborníci vydáni do rukou vlády a dříve nebo později budou jen dodávat argumenty pro vládní rozhodnutí, jejichž motivace je zcela jiná; a na druhou stranu zůstávají sami odborníci bez kontroly, protože ve věci je vládnoucí elita nemůže kontrolovat. Popularizace odborných expertíz, propagace společenských projektů, přesvědčování nejširších vrstev sice umožňuje demagogii, ale umožňuje také veřejnou kritiku, která vposledu je schopna odhalit také každou demagogii. Odbornost, věda, věcná kompetence se nesmějí stát výbavou žádné vládou propůjčené funkce, ale musejí mít své vlastní místo ve společnosti, své vlastní, vládou nekontrolované a neorganizované zázemí, musí mít své vlastní odborné fórum, ale také podporu a porozumění v nejširších společenských vrstvách. V tom ohledu je věda velice závislá na stavu společnosti. Jenom demokratická společnost může dát všechny předpoklady k růstu vědy nejrůznějšími směry. Věda utilitárně zaměřená, techno-věda, sloužící konkrétním politickým cílům vládnoucí elity, je vědou na scestí, vědou místy atrofující a místy přebujelou, vcelku tedy nemocnou.

(13. 12. 1979)